

KHOA CẤP CỨU

1. PHÁC ĐỒ CẤP CỨU CHẤN THƯƠNG

1. CẤP CỨU CHẢY MÁU:

1.1 Nhẹ:

- Băng ép.
- Cầm máu tại chỗ.
- Khâu vết thương.

1.2 Nặng:

- Chèn mèche trong miệng cắn chặt.
- Nhét mèche chặt vào vết thương, băng ép.
- Xử trí tại phòng mổ nếu chảy máu nhiều không cầm máu tại chỗ được.
- Buộc động mạch cảnh ngoài và xử trí tại chỗ.

2. CẤP CỨU NGẠT THỞ:

- Thở Oxygen.
- Kiểm tra, hút hết đàm nhớt, cục máu trong miệng.
- Cho nằm nghiêng hoặc cao đầu.
- Nếu có dấu hiệu khó thở thanh quản cấp 3: mở khí quản hoặc đặt nội khí quản.

3. CẤP CỨU GÃY XƯƠNG HÀM:

- Nếu trong miệng còn chảy máu: cho cắn gạc sau đó mới khám kỹ.
- Nếu gãy răng: lấy bỏ răng gãy.
- Nếu gãy hàm: cố định các răng bằng nẹp và dây kẽm.
- Băng cố định cằm đầu.
- Nếu rách phần mềm ít có thể sát trùng, gây tê cắt lọc khâu phục hồi vết thương, vết thương lớn làm tại phòng mổ.
- Nếu huyết áp tối đa < 90 mmHg, bệnh nhân chưa ổn định toàn thân thì hồi sức, truyền dịch, truyền máu nếu cần. Theo dõi, cho thuốc giảm đau. Khi toàn thân ổn định mới xử trí tại phòng mổ.
- Nếu có dấu hiệu chấn thương sọ não thì chuyển viện.

2. PHÁC ĐỒ ĐIỀU TRỊ SỐC PHẢN VỆ 2018

❖ CHẨN ĐOÁN PHẢN VỆ:

1. Triệu chứng gợi ý

Nghĩ đến phản vệ khi xuất hiện ít nhất một trong các triệu chứng sau:

- a) Mày đay, phù mạch nhanh.
- b) Khó thở, tức ngực, thở rít.
- c) Đau bụng hoặc nôn.
- d) Tụt huyết áp hoặc ngất.
- e) Rối loạn ý thức.

2. Các bệnh cảnh lâm sàng:

— **Bệnh cảnh lâm sàng 1:** Các triệu chứng xuất hiện trong vài giây đến vài giờ ở da, niêm mạc (mày đay, phù mạch, ngứa...) và có ít nhất 1 trong 2 triệu chứng sau:

- a) Các triệu chứng hô hấp (khó thở, thở rít, ran rít).
- b) Tụt huyết áp (HA) hay các hậu quả của tụt HA (rối loạn ý thức, đại tiện, tiểu tiện không tự chủ...).

— **Bệnh cảnh lâm sàng 2:** ít nhất 2 trong 4 triệu chứng sau xuất hiện trong vài giây đến vài giờ sau khi người bệnh tiếp xúc với yếu tố nghi ngờ:

- a) Biểu hiện ở da, niêm mạc: mày đay, phù mạch, ngứa.
- b) Các triệu chứng hô hấp (khó thở, thở rít, ran rít).
- c) Tụt huyết áp hoặc các hậu quả của tụt huyết áp (rối loạn ý thức, đại tiện, tiểu tiện không tự chủ...).
- d) Các triệu chứng tiêu hóa (nôn, đau bụng...).

— **Bệnh cảnh lâm sàng 3:** Tụt huyết áp xuất hiện trong vài giây đến vài giờ sau khi tiếp xúc với yếu tố nghi ngờ mà người bệnh đã từng bị dị ứng:

- a) Trẻ em: giảm ít nhất 30% huyết áp tâm thu (HA tối đa) hoặc tụt huyết áp tâm thu so với tuổi (huyết áp tâm thu < 70mmHg).
- b) Người lớn: Huyết áp tâm thu < 90mmHg hoặc giảm 30% giá trị huyết áp tâm thu nền.

3. Chẩn đoán phân biệt:

- a) Các trường hợp sốc: sốc tim, sốc giảm thể tích, sốc nhiễm khuẩn.
- b) Tai biến mạch máu não.
- c) Các nguyên nhân đường hô hấp: COPD, cơn hen phế quản, khó thở thanh quản (do dị vật, viêm).
- d) Các bệnh lý ở da: mày đay, phù mạch.
- e) Các bệnh lý nội tiết: cơn bão giáp trạng, hội chứng carcinoïd, hạ đường máu.
- f) Các ngộ độc: rượu, opiat, histamin.

❖ II CÁC MỨC ĐỘ SỐC PHẢN VỆ

❖ Phản vệ được phân thành 4 mức độ như sau:

(lưu ý mức độ phản vệ có thể nặng lên rất nhanh và không theo tuần tự)

1. Nhẹ (độ I): Chỉ có các triệu chứng da, tổ chức dưới da và niêm mạc như mày đay, ngứa, phù mạch.

2. Nặng (độ II): có từ 2 biểu hiện ở nhiều cơ quan

- a) Mày đay, phù mạch xuất hiện nhanh.

b) Khó thở nhanh nông, tức ngực, khàn tiếng, chảy nước mũi.

c) Đau bụng, nôn, ỉa chảy.

d) Huyết áp chưa tụt hoặc tăng, nhịp tim nhanh hoặc loạn nhịp.

3. Nguy kịch (độ III): biểu hiện ở nhiều cơ quan với mức độ nặng hơn như sau:

a) Đường thở: tiếng rít thanh quản, phù thanh quản.

b) Thở: thở nhanh, khô khè, tím tái, rối loạn nhịp thở.

c) Rối loạn ý thức: vật vã, hôn mê, co giật, rối loạn cơ tròn.

d) Tuần hoàn: sốc, mạch nhanh nhỏ, tụt huyết áp.

4. Ngừng tuần hoàn (độ IV): Biểu hiện ngừng hô hấp, ngừng tuần hoàn.

❖ III. XỬ TRÍ SỐC PHẢN VỆ

❖ 1. Nguyên tắc chung

a) Tất cả trường hợp phản vệ phải được phát hiện sớm, xử trí khẩn cấp, kịp thời ngay tại chỗ và theo dõi liên tục ít nhất trong vòng 24 giờ.

b) Bác sĩ, điều dưỡng, hộ sinh viên, kỹ thuật viên, nhân viên y tế khác phải xử trí ban đầu cấp cứu phản vệ.

c) Adrenalin là thuốc thiết yếu, quan trọng hàng đầu cứu sống người bệnh bị phản vệ, phải được tiêm bắp ngay khi chẩn đoán phản vệ từ độ II trở lên..

2. Xử trí phản vệ nhẹ (độ I): dị ứng nhưng có thể chuyển thành nặng hoặc nguy kịch

a) Sử dụng thuốc methylprednisolon hoặc diphenhydramin uống hoặc tiêm tùy tình trạng người bệnh.

b) Tiếp tục theo dõi ít nhất 24 giờ để xử trí kịp thời.

3. Phác đồ xử trí cấp cứu phản vệ mức nặng và nguy kịch (độ III, IIII)

Phản vệ độ II có thể nhanh chóng chuyển sang độ III, độ IV. Vì vậy, phải khẩn trương, xử trí đồng thời theo diễn biến bệnh:

a) Ngừng ngay tiếp xúc với thuốc hoặc dị nguyên (nếu có).

b) Tiêm hoặc truyền adrenalin

c) Cho người bệnh nằm tại chỗ, đầu thấp, nghiêng trái nếu có nôn.

d) Thở ô xy: người lớn 6-10l/phút, trẻ em 2-4l/phút qua mặt nạ hở.

e) Đánh giá tình trạng hô hấp, tuần hoàn, ý thức và các biểu hiện ở da, niêm mạc của người bệnh.

f) Ép tim ngoài lồng ngực và bóp bóng (nếu ngừng hô hấp, tuần hoàn).

g) Đặt nội khí quản hoặc mở khí quản cấp cứu (nếu khó thở thanh quản).

h) Thiết lập đường truyền adrenalin tĩnh mạch với dây truyền thông thường nhưng kim tiêm to (cỡ 14 hoặc 16G) hoặc đặt catheter tĩnh mạch và một đường truyền tĩnh mạch thứ hai để truyền dịch nhanh (theo mục IV dưới đây).

i) Hội ý với các đồng nghiệp, tập trung xử lý, báo cáo cấp trên, hội chẩn với bác sĩ chuyên khoa cấp cứu, hồi sức và/hoặc chuyên khoa dị ứng (nếu có).

IV. Phác đồ sử dụng adrenalin và truyền dịch

Mục tiêu: nâng và duy trì ổn định HA tối đa của người lớn lên > 90mmHg, trẻ em > 70mmHg và không còn các dấu hiệu về hô hấp như thở rít, khó thở; dấu hiệu về tiêu hóa như nôn mửa, ỉa chảy.

1. Thuốc adrenalin 1mg = 1ml = 1 ống, tiêm bắp:

a) Trẻ sơ sinh hoặc trẻ < 10kg: 0,2ml (tương đương 1/5 ống).

b) Trẻ khoảng 10 kg: 0,25ml (tương đương 1/4 ống).

- c) Trẻ khoảng 20 kg: 0,3ml (tương đương 1/3 ống).
- d) Trẻ > 30kg: 0,5ml (tương đương 1/2 ống).
- e) Người lớn: 0,5-1 ml (tương đương 1/2-1 ống).
- 2. Theo dõi huyết áp 3-5 phút/lần.
- 3. Tiêm nhắc lại adrenalin liều như khoản 1 mục IV 3-5 phút lần cho đến khi huyết áp và mạch ổn định.
- 4. Nếu mạch không bắt được và huyết áp không đo được, các dấu hiệu hô hấp và tiêu hóa nặng lên sau 2-3 lần tiêm bắp như khoản 1 mục IV hoặc có nguy cơ ngừng tuần hoàn phải:
 - a) Nếu chưa có đường truyền tĩnh mạch: Tiêm tĩnh mạch chậm dung dịch adrenalin 1/10.000 (1 ống adrenalin 1 mg pha với 9ml nước cất = pha loãng 1/10). Liều adrenalin tiêm tĩnh mạch chậm trong cấp cứu phản vệ chỉ bằng 1/10 liều adrenalin tiêm tĩnh mạch trong cấp cứu ngừng tuần hoàn. Liều dùng:
 - Người lớn: 0,5-1 ml (dung dịch pha loãng 1/10.000=50-100mcg) tiêm trong 1 -3 phút, sau 3 phút có thể tiêm tiếp lần 2 hoặc lần 3 nếu mạch và huyết áp chưa lên. Chuyển ngay sang truyền tĩnh mạch liên tục khi đã thiết lập được đường truyền.
 - Trẻ em: Không áp dụng tiêm tĩnh mạch chậm.
 - b) Nếu đã có đường truyền tĩnh mạch, truyền tĩnh mạch liên tục adrenalin (pha adrenalin với dung dịch natriclorid 0,9%) cho người bệnh kém đáp ứng với adrenalin tiêm bắp và đã được truyền đủ dịch. Bắt đầu bằng liều 0,1 µg/kg/phút, cứ 3-5 phút điều chỉnh liều adrenalin tùy theo đáp ứng của người bệnh.
 - c) Đồng thời với việc dùng adrenalin truyền tĩnh mạch liên tục, truyền nhanh dung dịch natriclorid 0,9% 1.000ml-2.000ml ở người lớn, 10-20ml/kg trong 10- 20 phút ở trẻ em có thể nhắc lại nếu cần thiết.
- 5. Khi đã có đường truyền tĩnh mạch adrenalin với liều duy trì huyết áp ổn định thì có thể theo dõi mạch và huyết áp 1 giờ/lần đến 24 giờ.

❖ V. Xử trí tiếp theo

- 1. Hỗ trợ hô hấp, tuần hoàn: Tùy mức độ suy tuần hoàn, hô hấp có thể sử dụng một hoặc các biện pháp sau đây:
 - a) Thở oxy qua mặt nạ: 6-10 lít/phút cho người lớn, 2-4 lít/phút ở trẻ em,
 - b) Bóp bóng AMBU có oxy,
 - c) Đặt ống nội khí quản thông khí nhân tạo có ô xy nếu thở rít tăng lên không đáp ứng với adrenalin,
 - d) Mở khí quản nếu có phù thanh môn-hạ họng không đặt được nội khí quản,
 - đ) Truyền tĩnh mạch chậm: aminophyllin 1mg/kg/giờ hoặc salbutamol 0,1 µg/kg/phút hoặc terbutalin 0,1µg/kg/phút (tốt nhất là qua bơm tiêm điện hoặc máy truyền dịch),
 - e) Có thể thay thế aminophyllin bằng salbutamol 5mg khí dung qua mặt nạ hoặc xịt họng salbutamol 100µg người lớn 2-4 nhát/lần, trẻ em 2 nhát/lần, 4-6 lần trong ngày.
- 2. Nếu không nâng được huyết áp theo mục tiêu sau khi đã truyền đủ dịch và adrenalin, có thể truyền thêm dung dịch keo (huyết tương, albumin hoặc bất kỳ dung

dịch cao phân tử nào sẵn có).

3. Thuốc khác:

- Methylprednisolon 1-2mg/kg ở người lớn, tối đa 50mg ở trẻ em hoặc hydrocortison 200mg ở người lớn, tối đa 100mg ở trẻ em, tiêm tĩnh mạch (có thể tiêm bắp ở tuyến cơ sở).
- Kháng histamin H1 như diphenhydramin tiêm bắp hoặc tĩnh mạch: người lớn 25-50mg và trẻ em 10-25mg.
- Kháng histamin H2 như ranitidin: ở người lớn 50mg, ở trẻ em 1mg/kg pha trong 20ml Dextrose 5% tiêm tĩnh mạch trong 5 phút.
- Glucagon: sử dụng trong các trường hợp tụt huyết áp và nhịp chậm không đáp ứng với adrenalin. Liều dùng: người lớn 1-5mg tiêm tĩnh mạch trong 5 phút, trẻ em 20-30mcg/kg, tối đa 1mg, sau đó duy trì truyền tĩnh mạch 5-15mcg/phút tùy theo đáp ứng lâm sàng. Bảo đảm đường thở tốt vì glucagon thường gây nôn.
- Có thể phối hợp thêm các thuốc vận mạch khác: dopamin, dobutamin, noradrenalin truyền tĩnh mạch khi người bệnh có sốc nặng đã được truyền đủ dịch và adrenalin mà huyết áp không lên.

❖ VI. Theo dõi

- ❖ 1. Trong giai đoạn cấp: theo dõi mạch, huyết áp, nhịp thở, SpO2 và tri giác 3-5 phút/lần cho đến khi ổn định.
- 2. Trong giai đoạn ổn định: theo dõi mạch, huyết áp, nhịp thở, SpO2 và tri giác mỗi 1-2 giờ trong ít nhất 24 giờ tiếp theo.
- 3. Tất cả các người bệnh phản vệ cần được theo dõi ở cơ sở khám bệnh, chữa bệnh đến ít nhất 24 giờ sau khi huyết áp đã ổn định và đề phòng phản vệ pha 2.
- 4. Ngừng cấp cứu: nếu sau khi cấp cứu ngừng tuần hoàn tích cực không kết quả./.

❖ HƯỚNG DẪN XỬ TRÍ PHẢN VỆ TRONG MỘT SỐ TRƯỜNG HỢP ĐẶC BIỆT

(Ban hành kèm theo Thông tư số 51/2017/TT-BYT ngày 29 tháng 12 năm 2017 của Bộ trưởng Bộ Y tế)

I. Phản vệ trên đối tượng sử dụng thuốc đặc biệt

1. Phản vệ trên người đang dùng thuốc chẹn thụ thể Beta:

- a) Đáp ứng của người bệnh này với adrenalin thường kém, làm tăng nguy cơ tử vong.
- b) Điều trị: về cơ bản giống như phác đồ chung xử trí phản vệ, cần theo dõi sát huyết áp, truyền tĩnh mạch adrenalin và có thể truyền thêm các thuốc vận mạch khác.
- c) Thuốc giãn phế quản: nếu thuốc cường beta 2 đáp ứng kém, nên dùng thêm kháng cholinergic: ipratropium (0,5mg khí dung hoặc 2 nhát đường xịt).
- d) Xem xét dùng glucagon khi không có đáp ứng với adrenalin.

2. Phản vệ trong khi gây mê, gây tê phẫu thuật:

- a) Những trường hợp này thường khó chẩn đoán phản vệ vì người bệnh đã được gây mê, an thần, các biểu hiện ngoài da có thể không xuất hiện nên không đánh giá được các dấu hiệu chủ quan, cần đánh giá kỹ triệu chứng trong khi gây mê, gây tê phẫu thuật như huyết áp tụt, nồng độ oxy máu giảm, mạch nhanh, biến đổi trên monitor theo dõi, ran rít mới xuất hiện.
- b) Ngay khi nghi ngờ phản vệ, có thể lấy máu định lượng tryptase tại thời điểm chẩn đoán và mức tryptase nền của bệnh nhân.
- c) Chú ý khai thác kỹ tiền sử dị ứng trước khi tiến hành gây mê, gây tê phẫu thuật để có biện pháp phòng tránh.
- d) Lưu ý: một số thuốc gây tê là những hoạt chất ưa mỡ (lipophilic) có độc tính cao khi vào cơ thể gây nên một tình trạng ngộ độc nặng giống như phản vệ có thể tử vong trong vài phút, cần phải điều trị cấp cứu bằng thuốc kháng độc (nhũ dịch lipid) kết hợp với adrenalin vì không thể biết được ngay cơ chế phản ứng là nguyên nhân ngộ độc hay dị ứng.
- đ) Dùng thuốc kháng độc là nhũ dịch lipid tiêm tĩnh mạch như Lipofundin 20%, Intralipid 20% tiêm nhanh tĩnh mạch, có tác dụng trung hòa độc chất do thuốc gây tê tan trong mỡ vào tuần hoàn. Liều lượng như sau:
 - Người lớn: tổng liều 10ml/kg, trong đó bolus 100ml, tiếp theo truyền tĩnh mạch 0,2-0,5ml/kg/phút.
 - Trẻ em: tổng liều 10ml/kg, trong đó bolus 2ml/kg, tiếp theo truyền tĩnh mạch 0,2-0,5ml/kg/phút.

Trường hợp nặng, nguy kịch có thể tiêm 2 lần bolus cách nhau vài phút.

3. Phản vệ với thuốc cản quang:

- a) Phản vệ với thuốc cản quang xảy ra chủ yếu theo cơ chế không dị ứng.
- b) Khuyến cáo sử dụng thuốc cản quang có áp lực thẩm thấu thấp và không ion hóa (tỷ lệ phản vệ thấp hơn).

II. Các trường hợp đặc biệt khác

1. Phản vệ do gắng sức

- a) Là dạng phản vệ xuất hiện sau hoạt động gắng sức.
- b) Triệu chứng điển hình: bệnh nhân cảm thấy mệt mỏi, kiệt sức, nóng bừng, đỏ da, ngứa, mề đay, có thể phù mạch, khô khè, tắc nghẽn đường hô hấp trên, trụy mạch. Một số bệnh nhân thường chỉ xuất hiện triệu chứng khi gắng sức có kèm thêm các yếu tố đồng kích thích khác như: thức ăn, thuốc chống viêm giảm đau không steroid, rượu, phấn hoa.
- c) Người bệnh phải ngừng vận động ngay khi xuất hiện triệu chứng đầu tiên. Người bệnh nên mang theo người hộp thuốc cấp cứu phản vệ hoặc bơm tiêm adrenalin định liều chuẩn (EpiPen, AnaPen...). Điều trị theo Phụ lục III ban hành kèm theo Thông tư này.
- d) Gửi khám chuyên khoa Dị ứng-miễn dịch lâm sàng sàng lọc nguyên nhân.

2. Phản vệ vô căn

- a. Phản vệ vô căn được chẩn đoán khi xuất hiện các triệu chứng phản vệ mà không xác định được nguyên nhân.
- b. Điều trị theo Phụ lục III ban hành kèm theo Thông tư này.
- c. Điều trị dự phòng: được chỉ định cho các bệnh nhân thường xuyên xuất hiện các đợt phản vệ (> 6 lần/năm hoặc > 2 lần/2 tháng).
- d. Điều trị dự phòng theo phác đồ:
 - Prednisolon 60-100mg/ngày x 1 tuần, sau đó
 - Prednisolon 60mg/cách ngày X 3 tuần, sau đó
 - Giảm dần liều prednisolon trong vòng 2 tháng
 - Kháng H1: cetirizin 10mg/ngày, loratadin 10mg/ngày..../.

HỘP THUỐC CẤP CỨU PHẢN VỆ VÀ TRANG THIẾT BỊ Y TẾ

(Ban hành kèm theo Thông tư số 51/2017/TT-BYT ngày 29 tháng 12 năm 2017 của Bộ trưởng Bộ Y tế)

STT	Nội dung	Đơn vị	Số lượng
1	Phác đồ, sơ đồ xử trí cấp cứu phản vệ (Phụ lục III, Phụ lục X)	bản	01
2	Bơm kim tiêm vô khuẩn		
	– Loại 10ml	cái	02
	– Loại 5ml	cái	02
	– Loại 1ml	cái	02
	– Kim tiêm 14-16G	cái	02
3	Bông tiệt trùng tẩm cồn	gói/hộp	01
4	Dây garo	cái	02
5	Adrenalin 1mg/1ml	ống	05
6	Methylprednisolon 40mg	Lọ	02
7	Diphenhydramin 10mg	ống	05
8	Nước cất 10ml	ống	03

3. KHÓ THỞ CẤP

Có 2 loại khó thở do chấn thương:

- *Khó thở do tắc nghẽn khí đạo trên.*
- *Khó thở do thanh quản phù nề chèn ép.*

1. TRIỆU CHỨNG:

- Khó thở do nghẹt khí đạo trên do máu cục, đàm nhớt, dị vật như: mảnh xương, mảnh răng, đất cát từ ngoài vào trong miệng và bít hai lỗ mũi, tịt lưỡi.
- Khó thở thanh quản do phù nề chèn ép, do sang chấn trực tiếp vào khí quản hoặc chảy máu bên trong lan rộng gây chèn ép phù nề.
- Trường hợp nặng thể hiện khó thở thanh quản cấp độ III:
 - Tăng nhịp thở > 25 lần/phút.
 - Tiếng thở rít lên (người khác có thể nghe thấy).
 - Hít sâu làm phập phồng cánh mũi, nhìn thấy lõm xương đòn, xương ức và co kéo cơ liên sườn.

2. KẾ HOẠCH ĐIỀU TRỊ:

- Đối với khó thở do nghẹt khí đạo trên: lấy hết dị vật và hút sạch miệng mũi, kiểm tra tình trạng tịt lưỡi rồi cho bệnh nhân nằm nghiêng.
- Đối với khó thở cấp III cần làm ngay:
 - Nếu có thể cắm một kim lớn qua mang giáp nhẫn, thổi hỗ trợ trong khi chờ làm tiếp ở mục sau.
 - Đặt ngay ống nội khí quản.
 - Mở khí quản: mở vào sụn nhẫn và tùy tình trạng bệnh nhân lúc đó.

3. THUỐC DÙNG: Tùy thực tế trên lâm sàng, có thể lựa chọn thuốc điều trị cho phù hợp.

- Thuốc kháng sinh: có thể dùng các loại kháng sinh phổ rộng như:
 - **Nhóm Cefalosporin:**
 - **Cefotaxim 1g:**
 - Liều thường dùng cho người lớn: 1 – 2 g/ngày chia làm 2 lần tiêm bắp, tiêm mạch.
 - Liều thường dùng cho trẻ em: 100 – 150 mg/kg/ngày chia làm 2 – 4 lần tiêm bắp, tiêm mạch.
 - Với trẻ sơ sinh: Liều dùng 50 mg/kg/ngày chia làm 2 – 4 lần tiêm bắp, tiêm mạch.
 - **Nhóm Lincosamid:**
 - **Clindamicine 600 mg:**

- Người lớn: 1,2 – 2,4g/ngày, chia làm 2 – 4 lần tiêm. Tối đa 4,8g/ngày và không nên tiêm bắp quá 600 mg một lần.
- Trẻ em lớn hơn 1 tháng: 20 – 40 mg/kg/ngày, chia 3 – 4 lần tiêm.
- Trẻ sơ sinh nhỏ hơn 1 tháng tuổi: 15 – 20 mg/kg/ngày, chia làm 3 – 4 lần tiêm.
- Thuốc chống phù nề: dùng các loại thuốc tác dụng nhanh và mạnh như:
 - **Methylprednisolone 40mg:**
 - Liều thường dùng cho người lớn: 1 lọ / 24 giờ - tiêm mạch/tiêm bắp.
 - Trẻ em: 1-2mg/kg/ngày/tiêm mạch/tiêm bắp.
- Truyền dịch hồi sức.
- Theo dõi và thay băng theo qui định mở khí quản.
- Thay băng mỗi ngày hoặc khi dơ.
- Hút đàm nhớt mỗi 15 - 30 phút nếu dịch tiết nhiều.

4. PHÁC ĐỒ CẤP CỨU HẠ ĐƯỜNG HUYẾT

1. ĐỊNH NGHĨA:

- Hạ đường huyết là tình trạng cấp cứu nếu được phát hiện sớm và điều trị kịp thời sẽ mang lại kết quả tốt.
- Bình thường đường huyết lúc đói: 3,9 – 6,2 mM/l (70 – 110 mg%).

2. NGUYÊN NHÂN:

- BN tiểu đường:
 - Dùng thuốc insulin do quá liều hoặc ăn ít mà vẫn tiêm insulin
 - Quá liều thuốc viên hạ đường huyết
- BN không bị tiểu đường: Thường có nguy cơ hoặc yếu tố thuận lợi
 - Nhịn ăn kéo dài trước và sau phẫu thuật
 - Suy gan nặng, nhiễm trùng nặng
 - Hạ thân nhiệt

3. CHẨN ĐOÁN:

- Hạ đường huyết mức độ nhẹ:
 - BN tỉnh, run tay, cồn cào
 - Hoa mắt, vã mồ hôi
 - Xét nghiệm máu: glucose 3,3 – 3,6 mM/l
- Hạ đường huyết mức độ trung bình:
 - Nhìn mờ, lơ mơ
 - Xét nghiệm máu: glucose 2,8 – 3,3 mM/l
- Hạ đường huyết mức độ nặng:
 - Mặt hoảng hốt, co giật, hôn mê
 - Xét nghiệm máu: glucose thường dưới 2,8 mM/l

4. ĐIỀU TRỊ:

- Ngưng thuốc liên quan đến hạ đường huyết.
- Xét nghiệm đường huyết mao mạch và tĩnh mạch

4.1 BN TỈNH: (mức độ nhẹ và trung bình)

- Cho uống nước đường hoặc thức uống có chứa đường.
- Sau đó cho bệnh nhân nghỉ ngơi.

4.2 BN HÔN MÊ: (mức độ nặng)

- Tiêm TMC 50ml Glucoza ưu trương 20% hoặc 30%
- Đặt đường truyền TM: Glucoza 10% hoặc 5% duy trì
- Mức đường huyết $\geq 5,5$ mM/l (100mg%)

- Theo dõi đường huyết trong 24h – 72h tùy vào loại thuốc tiểu đường bệnh nhân đang dùng

5. PHÒNG BỆNH:

- Hướng dẫn BN và thân nhân BN điều trị triệu chứng
- Tuân thủ chế độ điều trị các triệu chứng
- Cách phát hiện và xử trí sớm hạ đường huyết tại gia đình

5. PHÁC ĐỒ XỬ TRÍ CƠN TĂNG HUYẾT ÁP

1. ĐỊNH NGHĨA:

Cơn tăng huyết áp (HA) là tình trạng tăng vọt mới xảy ra với HA tâm trương $>120\text{mmHg}$

2. MỤC ĐÍCH ĐIỀU TRỊ:

Mau chóng hạ HA về tình trạng trước – mà không quá thấp

HA trung bình > 10 . Cách tính: $\text{HA trung bình} = 2 \text{ HA tối thiểu} + \text{HA tối đa} / 3$ hoặc $= \text{tối thiểu} + [(\text{tối đa} - \text{tối thiểu}) / 3]$

Nếu có kèm dấu hiệu thần kinh $\rightarrow$ bệnh não do CHA

3. TRIỆU CHỨNG:

Cơ năng: chóng mặt, đau đầu, mệt

Đo HA: HA tối thiểu $> 120\text{mmHg}$ hoặc tối đa thêm $30-40\text{mmHg}$

(thình thoảng thay đổi $\geq 160/100\text{mmHg}$)

Nên đo HA 2 tay- nếu chênh $> 15\text{mmHg}$ $\rightarrow$ có thể có phình tắc ĐMC hoặc thân ĐM cánh tay

Có thể kèm triệu chứng TK: đau đầu, buồn nôn, nôn..., dấu TK khu trú: lơ mơ

Có thể kèm triệu chứng tim mạch: đau ngực, loạn nhịp...

4. CHẨN ĐOÁN XÁC ĐỊNH:

- HA tâm trương đột ngột tăng $\geq 120\text{mmHg}$ hoặc tâm thu thêm $30-40\text{mmHg}$ kèm 1 trong 3 triệu chứng sau:
 - ✓ Phù gai thị xuất huyết võng mạc
 - ✓ Có triệu chứng TK hoặc tim mạch

5. XỬ TRÍ $\ominus$:

5.1 Nguyên tắc:

- Hạ HA trong giờ đầu
- Dùng thuốc tác dụng nhanh nhưng ngăn có thể điều khiển. VD: Nicardipin(TTM), Natri nitro prussiat
- HA trung bình $\geq 10\text{mmHg}$

5.2 Phác đồ điều trị:

- Khởi đầu bằng thuốc ức chế men chuyển + lợi tiểu (Captopril, Enalapril, Furosemid)
- Captopril 25mg 01v ngâm dưới lưỡi + Furosemid 20mg 01 ống TM

Hoặc:

-Adalat(Nifedipine) $5-10\text{mg}$ ngâm dưới

Nếu còn cao: lặp lại Adalat, Furosemid

Nếu không ổn định được HA:

Trandate (Labetalol) 100mg/20ml(pha thêm Glucose 5% 180ml) TTM:
2ml/phút # 1mg/phút)
theo dõi M,HA/ 15 phút sau mỗi lần dùng thuốc

- ❖ Nếu qua giờ đầu HA ổn định, cho BN về khám và điều trị theo tuyến chuyên khoa
- ❖ Nếu HA không ổn định và xuất hiện triệu chứng TK khu trú, xử trí:
 - Furosemid 20mg 1 ống (TMC)
 - Manitol 20% 250ml truyền TM 30 phút (từ CVX giọt/phút)
- ❖ chuyển BN điều trị cấp cứu theo chuyên khoa nội TK khi thể trạng ổn định

6. PHÁC ĐỒ XỬ TRÍ CẤP CỨU NGỘ ĐỘC THUỐC TÊ

